

Bu eller bir daha insan etine dokunmayacak. Bu eller bir suya dönüşecek. Çiçekler için kestane toprağı olacaklar. Neşter tutan ve insanın acısını karşılıksız dindiren bu eller. Bu yüz bir daha denize dalmayacak. Bu dudaklar bir daha seni öpmeyecek. Kapalı bir beden, alıcısı olmadığı için göndericisine, toprak anaya geri dönen bir mektup. Kanı damarlarında donmuş bir beden. Hiç kan dolaşımı yok. Tıpkı yolda ve dükkanlardaki hareketliliğın ortasında ekrana yansıyan ve zamanı donduran bir resim gibi. İşte orada, o anda her şey bitiyor.

Yandaki odadan çıkan bir sekreter odaya girerek kulağına bir şeyler fısıldadı. Başpiskopos başını salladı. "Onunla yan odada görüşeceğim," dedi. Ardından Z'nin akrabalarına ve arkadaşlarına dönerek ekledi: "Yine onlar."

Yan odaya geçti ve birkaç dakika sonra çıktığı odaya döndü. İç çekerek oturdu ve mırıldandı:

"Yine aynı meseleyle ilgili. Kendisini kırmak istemediğim yüksek mevkiden birinin isteğini bildirdiler. Kendi kendime soruyorum: Bu olay bütün bu yüksek mevkilerde bulunan insanları bu kadar tedirgin ettiğine göre işin içinde bir iş olmalı. Yakışksız şeyler olabilirmiş. Son gelen telefonda kan dökülebileceğinden, yüzlerce insanın ölebileceğinden bahsettiler. Sorumluluğum büyük. Zor bir durumdayım, evladım."

"Muhterem Peder," dedi Z'nin kuzenlerinden biri. "Münasebetsiz bir durum yaşanmayacak. Sakin olabilirsiniz. Öte yandan eğer bu töreni geri çevirirseniz, bu reddiniz halk arasında kötü yankılar doğurabilir ve durum dış ülkeler tarafından da eleştirilere hedef olabilir. Burada dudaklarında İsa'nın bildirişiyle, barış ve sevgi vaazları verirken ölen bir adam söz konusu."

Mayıs çetin bir aydır. Toprak tohumlarını yeniden tekrar kendine katar. Birinci ve ikinci çiçeklenme bitmiştir. Şimdi her şey ekinler gibi ağır ağır başlangıç noktalarına döner. Her şey biter. Bellek dahil her şey kaybolacak. Belki de başkalarının için de başka bir kanla beslenerek yaşayacak. Onun ruhu ve bedeni yok olup gidecek. Ama hayır, hayır, diye düşünüyordu kelebek

ruh. Olamaz, her şey bitmemeli. Bir kahramanın düştüğü yerde bir halk doğar. Olamaz, ölemem. Ne zaman? Nasıl? Bilmiyorum. Hatırlayacaksın beni tatlı, sevgili beden. Sonsuza dek hatırlayacaksın beni, çünkü seni çok sevdim. Hatırlayacaksın beni. Denizde mutlu olan, güneşin yorduğu, ben olmasam bile aşkı isteyen beden, hatırlayacaksın beni. Toprağa uzanacağın sırada seni nasıl sevdiğimi ve belki de bu nedenle asla ölmeyeceğini hatırla. Sevgilim, keşke şu an elini tutabilsem. Benimle konuşup bana baksan. Yoruldum. Nasıl? Neden her şey böyle bitti? Yıpranışının tadına varamadan, seni yavaş yavaş kaybetmeyi öğrenmeden? Apansız terk ettin beni, tüm keskin köşelerinde rüzgârların ılık çaldığı dörtgen bir boşlukla kaldım. Sensiz bomboş bir sarnıçım ben.

Başpiskopos bir süre düşünceli bir halde kaldı. Ardından EDA temsilcilerine dönerek şöyle dedi:

“Olay çıkmayacağına beni temin eder misiniz?”

“Size söz veriyoruz, Muhterem Peder, kendi açımızdan düzenin tümüyle sağlanması için elimizden geleni yapacağız. Eğer kargaşa çıkarsa, kesin polisin ve hükümetin kasıtlı çabaları sonucu olacaktır.”

“Çok iyi! Kilisemi size açıyorum. Tanrı yardımcınız olsun!”

Sevgili beden, hem sahalarda hem ateşlerde tapılası beden, en korkunç yabancılaşmaların içinde bile sonuna kadar benim olan beden, bir gece daha yanımda olabilseydin, ardından gitmen için sana izin verirdim. Kovulmam çok ani oldu. Hiçbir zaman sana bir başkasının sahip olacağını düşünemedim. Ama bak şimdi ne oldu? Ellerin, yalnızca ellerin ve bende yarattığı o ürperti hissini nasıl da özlüyorum! Sensiz yapayalnızım. Kelimenin tam anlamıyla hiçbir yere sığamıyorum. Hiçbir şey mutlu etmiyor beni, ruhun başka bir bedene göç etmesi diye bir şey de yok. Ben de kaybolacağım, buhar olacak, kuşların göç ederken kanat çırpışlarıyla oluşturduğu bir rüzgâr olacağım. Senin sınırların olmadan öfke patlamaları geçirdiğimde yalnızlık öyle çe-

kilmez ki. Senin sinirlerin, ilmekleri sökülen sıcacık bir kazağın iplikleri. Giydiğim zaman dünyaların benim olduğu sıcacık bir kazak. Kollarıyla kucaklardın insanları ve hayatı ve ben de kendimi çok rahat hissedirdim. Şimdi gideceksin. Şimdi gideceksin. Ben de yapayalnız kalacağım.

Saat on ikiye dört var. Ekspres tren bütün istasyonda yanıkılanan düdüğünü çalarak gara giriyor ve fren yapıp duruyor, insanlar Z'nin naaşını taşıyan yük vagonunun kapalı kapısının önüne ulaşabilmek ve öne geçebilmek için birbirlerini itip kakarak ilerliyor.

Vagonun kapısındaki mühür açıldı. Önce çelenkle örtülüyken az sonra üzerine Yunan bayrağı örtülen bir tabut vagonun kapısından alınarak bir başka cenaze aracına götürülüyor. Tüm bu insan kalabalığı bir anda ikiye bölünüyor. Ölü milletvekilinin geçmesi için yol açıyorlar.

Bir dakika sessizlik. Ardından birkaç hıçkırık ve tezahürat işitiliyor:

“Kahraman Z, ölmedin!”

“Z, daima bizimle olacaksın!”

Bir alkış seli istasyonda yeri yerinden oynatıyor ve hemen binlerce ağızdan milli marş söylenmeye başlanıyor.

Memur Z-4383 vagonunun önüne bir tabela asıyor: “İLAÇ-LAMA YAPILDIĞINDAN İÇERİ GİRMEK YASAKTIR.”

Kortej ağır ağır ilerliyor, ruh kendi bedenini koruyan bunca başka bedeni görmekten çok mutlu. Yüksekten hepsi tek bir beden gibi görünüyor, “Epitaphios”ta* olduğu gibi ortalarında bir

* “Epitaphios”: Yannis Ritsos’un 1936 tarihli ve o yıl gerçekleştirilen bir toplu grevde polislin toplantı alanına ateş açması sonucunda 12 kişinin ölümü ve pek çok kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan olayların ertesi günü *Rizaspastis* gazetesinin manşetinde bir annenin ölü oğlunun başında çekilmiş fotoğrafından etkilenecek yazdığı ve bugün tüm Yunanlar tarafından bilinen ünlü şiirinin ismi. Aynı zamanda “mezar yazıtı ya da mezar başında tutulan ağıt” anlamlarına da gelir. (ç.n.)

bayrak var. Yollar içerik değiştiriyor. Işıklar ayin alayının çevresinde eriyen mumlara dnşuyuyor. Korteje eşlik eden polisler koltukaltlarında tüfekleriyle naaş çevreliyor.

Onu katedralin bitişiğindeki küçük kiliseye götürüyorlar. Pazar gününe kadar orada kalacak. Pazar günü İsa'nın Diriliş günü. İnsanlar, Romalı askerler onu kaçırmasın diye ölünün çevresinde dar bir çember oluşturuyor.

Kaifas "daima hazır ve nazır." Bütün devriye polisleriyle telsiz bağlantısı kuruyor. Talimatlar veriyor. Cenazeyi herhangi bir olay ıkımadan Agios Eleftrios Kilisesi'ndeki yerine yerleştirdikten sonra kendinden memnun bir şekilde Pontius Pilatus ile birlikte onun evine gidiyor. Yolda pazar günü hakkında konuşuyorlar. "Kati nlemler alınmalı."

"Tüm polis kuvvetleri orada hazır bulunacak," diyerek onu sakinleştiriyor Kaifas. "Gz yaşartıcı gaz, tazyikli su için itfaiye hortumları ve bunun gibi malzemelerle birlikte."

"ok endişeliyim," diyor Pilatus. Saat  gibi birbirlerine iyi geceler dileyip ayrılıyorlar.

Neyse ki yanıldılar, Diriliş'te de olay çıkmadı. ıkan tek olay benzerine daha önce rastlanmamış bir iek yağmuruydu. Bütün bir ilkbahar onu defnetmek için oraya inmişti. İlkbahar her bir noktadan, öncelikle varoşlardan olmak üzere  saatliğine Atina'nın merkezini işgal etti. "Attika Yarımadası'nda hiç iek kalmadı."

"lmsz!"

"Yaşıyor!"

"Başka kana hayır!"

"Yaşıyor! Yaşıyor! Z! Z!"

Bu sloganlarda Romalıları tedirgin edecek herhangi bir neden yoktu. Karanfiller her ne kadar kırmızı olsa da onlarla savaşmak mümkün değildir. Devrim yapmak da. Ama diğerlerinin eli tetikte. Tarifsiz kederler içindeki yalnız ruh sonunda biraz olsun dinginleşmişti. Bunun nedeni katedralin çevresindeki yolları ve meydanları dolduran insanlar değildi. Bunun nedeni tüm bu in-

sanların tek vücut olmasıydı. Bir tanesi eksilse bile öz yok olmayacaktı. On, yüz hatta bin tanesi eksilse bile Kahraman'ın dirilişi için orada bulan halkın oluşturduğu bu tek vücut bir bütün olarak kalmaya devam edecekti. Ruh bu şekilde avunuyordu. Bedeni birdenbire binlerce insanın, binlerce insan zerresinin sıkıca kenetlenmesine vesile olmuştu. Helal olsun! O bir kaybetmişti, diğerleri bin kazanmıştı. Bedeninin kurban verildiği barış fikri aniden ete kemiğe büründü. Sokaklara dolup taşan bu ölümsüzlük insanların kalbine de dolup taşıyordu. Deniz tükenmez, henüz işlenmemiş yeraltı zenginlikleriyle de doludur. Sen kayığınla bir kova su çektiğinde kuruyup gitmez. Deniz tükenmez bir şeydir.

İki gök arasındaki ruh, diriliş kafilesini izliyordu. Bunca halk tabutunun çevresinde toplandığına göre bedeninin ölmediğini çok iyi biliyordu. Ölümsüzlüğün, başkalarının belleklerinde canlı olmak anlamına geldiğini de biliyordu. Tüm bir cenaze töreni boyunca yükselen tek ses, "Yaşıyor!" idi. Kimse bir ideal çerçevesinde ölümün varlığını kabul edemiyordu. Ölüm yalnızca sıradan birileri için, bir gün kendi biricik hayatının aniden sona ereceğini idrak edenler için vardır. İşte böyleleri paniğe kapılıp dövünürler. Böylelerini kendilerine gelmeleri için psikiyatri kliniklerine kapatırlar. Bütün bir halk, ayaklanarak senin ölü bedenle ölçülen büyüklüğünü gösterdiğinde ölüm yok demektir.

En başta çelenklerle gençler yürüyordu. Her bir çelengi iki genç oğlan ve iki genç kız tutuyordu. Onları ellerinde güller ve karanfillerden oluşan buketler tutmakta olan Barışseverler Komitesi ve Bertrand Russell Barış Vakfı izliyordu. Biraz daha arkadan Pire Belediyesi Filarmoni Orkestrası geliyordu. Bertrand Russell Barış Vakfı'nın Pire şubesine kayıtlı gençler, üzerinde silahsızlanma sembolü olan devasa bir flama taşıyorlardı. Z'nin atlet arkadaşları cenazesini taşıyan arabanın arkasından ellerinde ölü Balkan şampiyonunun kazandığı kupalarla yürüyorlardı. Yol boyunca civar apartmanlarda oturan insanlar balkonlarından çiçekler attı. Mitropoleos, Filellinon, Sygrou ve Anapafseos yollarına her yaştan ve her sınıftan yurttaşlar dolmuştu. "Yaşasın Z",

“Başka kan dökülmesin”, “Yaşıyor”, “Barış-Demokrasi” çığlıkları bitmek tükenmek bilmez kalabalığın arasında yankılanıyor, kafilenin mezarlığa kadar sürecek bitmek bilmez, kilometrelerce yolculuğunda yollara döşeli elektrik kabloları gibi kalabalıklar bir an bırakmadan onlara eşlik ediyordu.

Ruh, bir anda yükseğe çıktı ve güneş üzerinde hareketsiz bir leke, havada dalgalanıp boşluğa sürüklenen ve bir yere takılın bir uçurtma gibi büyük bir üzüntüyle durdu. Aşağıdaki çocuğun elinde tuttuğu uçurtmanın misina ipi tıpkı derin sulara eğilip bükülen bir olta gibi hareket ediyordu –böylelikle bir kez daha yukarının ve aşağının aynı olduğu ortaya çıktı– ruh, orada bedeninin ne zaman yere indirileceğini ve kendisinin ne zaman yükseleceğini bekleyerek durdu, ruh ve beden hep böyledir. Kendisine devasa görünen bedeninin üzerinde dururken bir an siyahlar giymiş ve saçını başını yolarak kalabalığın arasına atılan yaşlı kadını görmek için alçalma ihtiyacı hissetti. Yaşlı kadın çılgın gibi haykırıyordu:

“Uyan Z, seni bekliyoruz, uyan!”

Bu çığlık kalabalığı altüst etti. Yaşlı kadının sözleri tüm bir ulusun o anki hislerine tercüman olmuştu. Ruh yaşlı kadının bütün saflığıyla söylediği bu şeyi yapamayacağını bilerek derin bir iç çekti. Çünkü en basitinden beden artık uykuda değildi, çözülmüş, darmadağın olmuş, şekli bozulmuş, temelsiz kalmıştı, evinin yıkımını tamamlanmıştı.

Birlikte yaşadıkları büyük odalar, hiçbir örümcek ağı barındırmayan, tek bir küf lekesinin olmadığı, güneşe ve rüzgâra karşı açık, geniş odalarıyla bu ev, bu beden toprağa iniyordu. Bu odalarda komşu evlerin arasından sızıp giren, bütün geceyi onunla geçiren bir kadının küçük korusundan sızan pek çok gündeğümü görmüşlerdi. Ruh ocağını, yuvasını kendisinin de tıpkı diğerleri gibi çok sevdiği evini buraya inşa etmişti. Şimdiyse bunların yerinde yellere esiyordu. Ev yalnızca belirli bir yer kaplıyordu ve şimdi hava zerrecikleri birleşmiş, oluşan boşlukları dolduruyor-

du. Ev batıyor, toprağa sapanıyordu, onun gömülüşüyle ortaya çıkan ve evin inşasında kullanılan malzemeler artık yeniden alınır satılır halleri olmadığından yeniden toprağa dönüyorlardı. Toprağın büyük odaları açık pencereleriyle Thiseos Sokağı, 7 numaradaki evini, ocağını yeniden bağrına alması onu tarif edilemeyecek kadar çok üzüyordu.

Üzüntüyle yaşadığımız bu an da sona erdiğinde sana, çok sevdiğim biçimli bedenine tekrar dokunamayacağım. Hislerimi bana anlatan o sesini duyamayacağım. Selvilerle birleşmiş ellerin ve tüm dünyanın elektrik akımını geçiren sinir tellerinin seni böylece kaybettiğim şu an sakın bana yaşadıklarımızın gerçek olmadığını söyleme. Seni aniden yutan bu toprak beni de yiyip bitiriyor. İstemedenden de olsa yükseliyor, yükseliyorum. Kayboluyoruz.

Geçerken ardında bir yankı bile bırakmayan Kuzey Gemileri, geride kül bırakmadan her şeyi yakan yangınlar ve sen, evim, sıcaklığım, yeni bir inanç kattın hayatıma... Şimdi tüm kainatı kaldıran bacaklarım... Işıktan eller... Görüntümü yansıtmayan, var olmayan gözler... Neden, neden bunca acıyı, bunca tedirginliği, böylesi bir yorgunluğu bana bırakıp gittin? Gökyüzünün durmuş saati... İstemedenden de olsa sürekli yükseliyorum, sen anlarsın bunu, istemedenden de olsa yükselmeyi. Seni yeniden bulma umudum hiç yok, bunu biliyor ve gitmek istemiyorum; en azından bizimle birlikte yaşayan ve sevdiğin şeylerin yakınında kalmak istiyorum. Evimizi süsleyen çerçevelerin, duvarlardaki çatlakların yanında, senin dolaştığın sokakların yakınında. Ama yapamıyorum, yükseliyorum, gidiyorum, kayboluyorum ben de hava boşluğunda. Sana nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum ama evim, sevgilim, seni çok özledim, öyle çok özledim ki, özledim işte, sarhoşluğuyla seni bana unutturacak hiçbir şarap yok. Seni tanıdım mı tanımadım mı bilmiyorum, eğer yeterince tanıysaydım beni bu halde bırakmana izin vermezdim. Sayıklıyorum, çünkü artık aşağıda olanları ayırt etmekte zorlanıyorum. Gördüğüm şey her zamankinden büyük bir insan topluluğu... Seni uğurlamak için toplanan insanlar gitgide bir mürekkep lekesine, dünya haritasının üzerine istemedenden

bıraktığım bir lekeye dönüşüyor. Seni bırakmak istemiyorum; tatlı ekinler biçilmeden önce nasıl olursa senin de okşandığında ekinlere benzeyen saçların öyle tatlı, öpüşmek için yaratılmış o büyük ağzın da öyle. Şimdi utanılacak derecede özlüyorum seni, sana söyleniyorum, senden nefret ediyorum, öldürüldükten sonra bu hisleri hak etmeyen bir gövdesin, hiçliksin, şehir planına aykırı yaptığın bir ev, kendini koruyamayan biri. Hiçbir vicdan azabı duymadan, yıldız kümelerine önceden haber vermeden gidebilen gülünç bir beden, çok sersemsin. Beni özleyebileceğini hiç düşünmedin ve senden yetim kaldığımı da bilmiyorsun, bunu bilmediğini biliyorum. Neden bunca değerli zamanı seninle harcayayım, neden sokulabileceğim, uzun ömürlü bir birliktelik kurabileceğim başka bir yer bakmayayım. Var olmamanın ne kadar iyi olduğunu ve var olmayı çok istediğin bir anda var oluşunun sona ermesinin korkunçluğunu bilmiyorsun. Altımda ne olduğunu görmüyorum, su ve kara parçalarından oluşan bir fotoğraf, amiplere benziyorlar. Ne kent görünüyor ne de Yunanistan. Tıpkı uçan balonlar gibi nereye gittiğimi, ipimi kimin kestiğini bilmiyorum. Neden, söyle bana neden şu an beni okşayan ellerin, gülümsemem benimle değil, neredesin, ne yapıyorsun, ben kaybolurken senin de nasıl kaybolup gittiğini bilmek isterdim. Karanlıkta kendini nasıl hissettiğini, yeraltında metro hatları yapmak için delikler açılan ve temeller atılan rutubetli bir yerde neler duyduğunu bilmek isterdim. İçine girdiğin cehennemde ateşi nasıl bir ürpertiyle karşılıyorsun. Şu an içinde bulunduğun ışıktan çok da farklı sayılmayacak çok güçlü bir ışığın içindeyim. Bütün bağlantımı kaybetmiş durumdayım, dünyadan mesajlar yakalayabileceğim radyo dalgaları buraya ulaşmıyor. Sadece dünya var; bir tek sen ve ben yokuz, bir tek sen ve ben, perdeleri ve büyük palmyeleriyle birlikte yarattığımız evimiz, biz yokuz. Şimdi ne olacağım, hiçbir zaman kolay duyulanan biri olmadım, sana karşı hissettiklerimi kaybetmeden ben kayboluyorum. Bu korkunç bir şey, en azından seni unutsaydım, en azından acı çekmeseydim; kayboluyorum. Burası gökyüzü değil, kocaman kuşlar havadaki döşeklerinin üzerinde uyuyor. Başka bir

saydamlık, başka bir dip, başka bir yoğunluk. Ancak şu an gülüşünü her şeyden çok özleyorum, yığıtliğini, bütün bir dünyanın rahatlıkla sığacağı geniş kucağını. Kucaklamayı kaybedersen tüm dünyayı kaybedersin.

Senden nefret ediyorum. Her zaman nefret ettim senden. Hep kıskanırdım seni. Zeytinler olmadan bağlar bile yetim görünür. Kayalıklar olmadan deniz sanki yok gibidir. Dışlerin olmadan dudaklarım iki solucana dönüştür. Sen olmadan ben bir hiçim. Bana ihanet ettiğin için senden nefret ediyorum, sevgili evim. Bu akşamki randevumuza geciktiğin için senden nefret ediyorum. Bir daha gelmeyeceğine, yolculuğunu iptal ettiğine asla inanmayacağım. Neden biliyor musun? Çünkü ben kendimi öldürecek güce bile sahip değilim. Kendim de çözülüp gidene dek seni böylece içimde taşıyacağım. Sesin söndü ve bu benim için bir kaos; burada yüksekte güneş ışınları çok yakıcı. Kanatlarım hafifçe yanmaya başladı. Şimdi eriyorum. Ne haz! Sonunda ben de kayboluyorum. Seni unutuyorum. Evet, böyle, birdenbire. Kimdin? Neredeydin? Belli belirsiz hatırlıyorum bir zamanlar... Hayır, bu sen olamazdın. Yeryüzünde mi? Bu gezegeni kastediyorsun. Evet, elbette. Peki, teşekkürler. Evet. Evet. Bilmiyorum. Ne diyorsun? Anlamıyorum. Bilmiyorum. Seni hiç tanımadım. Böyle bir kaybediş içinde olmak ne büyük haz! Ne büyük bir rahatlama! Belki bir zamanlar. Hayır. Sen beni aldattın, inançsız beden. Önce sen gittin ve beni evsiz bıraktın. Ben de fahişe oldum ve Büyük Ayı genelevinde seni unuttum. Seni unuttum, çünkü sen bunu hak ettin. Beni aldattın. Seni kaybettim ve kayboldum. Seni tanıyorum.

“Milletvekili Z'nin dünkü cenaze töreninde ne bir olay çıktı ne de polislerle herhangi bir ağız dalaşı oldu. Neden mi? Çünkü EDA böyle olmasına karar verdi ve cenaze ile uğraşan ekibine bu yönde emir verdi. Demek ki EDA olay çıkmasını istemediği zaman olay çıkmıyor. Öte yandan Güvenlik Güçleri'yle çatışma çıktığında bunun ya EDA istediği ya da EDA önceden örgütlediği için olduğu anlaşılıyor. Z'nin cenaze töreninden çıkan sonuç budur.”